

РЕЦЕНЗИЯ

От: *проф. д-р Спартак Василев Керемидчиев*
Институт за икономически изследвания при БАН
Научна специалност: Икономика и управление

Относно: *дисертационен труд за присъждане на научна степен*
„доктор на науките“ по научна специалност Икономика и
управление в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Иван Цанов Цанов*

Водец изследовател (R4), доктор
Висше училище / научна организация УНСС

Тема на дисертационния труд: *Българската стопанска политика в*
контекста на предприемачеството (1879 – 2024)

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 431/134.02.2026 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът е представил за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Предприемачество“ на Бизнес факултет на УНСС съгласно чл. 39 от ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е извършено на основание: Решение на КС (Протокол на № 3/23.01.2026 г.) и Решение на ФС (Протокол на № 6/27.01.2026 г.).

Иван Цанов се обучава в СУ „Св. Климент Охридски“ през 1983 – 1988 г. и придобива степени бакалавър по философия и магистър по психология.

От 1988 г. до 1992 г. той работи като координатор по научни изследвания в НИС към ВИИ „К. Маркс“ (сега УНСС).

През 2009 г. след успешно приключване на докторантура на самостоятелна подготовка в УНСС, Иван Цанов придобива ОНС „Доктор“ по научна специалност 05.02.18 „Икономика и управление“, която е удостоверена с Диплома на ВАК №33381 от 13.07.2009 г.

От 2013 г. до 2020 г. той преподава в Европейското висше училище по икономика и мениджмънт, като е бил Декан на Център по иновативен мениджмънт. Избран е за професор в това висше училище. След това от 2022 г. до 2024 г. Иван Цанов преподава в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“.

Освен в посочените висши училища и университети Иван Цанов е водил занятия в СУ „Св. Климент Охридски“, Висше училище по застраховане и финанси (сега Университет по застраховане и финанси), БДУ „Проф. д-р Асен Златаров“ и Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

От 2024 г. досега Иван Цанов работи като Водещ изследовател (R4) в Института по предприемачество на УНСС. Той е главен редактор на Българското електронно научно списание „Стопанско управление“.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представената дисертация е в обем от 410 страници, от които 380 страници са основен текст. Трудът е структуриран в увод, четири глави, заключение и библиография. Библиографската справка съдържа 320 източника, от които 188 на кирилица и 132 на латиница, което показва мащабно проучване на литературата. В текста са интегрирани 28 таблици и 8 фигури, които илюстрират представената авторска методология и резултати.

Темата на дисертационния труд е актуална и значима, тъй като разглежда българската стопанска политика през призмата на предприемачеството по време на Третата българска държава – от 1879 г. до 2024 г. Както правилно отбелязва авторът в българската икономическа наука почти липсват систематични изследвания, които да анализират стопанската политика през предприемачески дискурс. Предимно такива изследвания са правени чрез исторически или политологичен подход.

Дисертационният труд демонстрира високо научно равнище и напълно съответства на изискванията на Закона за развитието на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ).

Основната цел, както и задачите, обектът и предметът са прецизно формулирани в уводната част на дисертационния труд.

В дисертацията си авторът използва интердисциплинарен подход и с вещина и задълбоченост дискутира изследвания от различни научни

области като икономика, история, философия и политология. Той използва като източници авторитетни и признати източници от водещи български и чуждестранни автори. Мащабът и дълбочината на използваната литература, върху която Иван Цанов развива тезите си заслужава внимание и признание.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Сред основните научни резултати следва да се открият следните:

- разработването и апробирането на авторски предприемачески методологичен подход за изследване на българската стопанска политика, който представлява оригинален принос към научното познание;
- извършването на оценка на стопанската политика в дълъг исторически период (1879–2024 г.) от гледна точка на предприемачеството, която е структурирана в последователни времеви етапи и разкрива еволюционното ѝ развитие;
- постигането на теоретични и емпирични обобщения относно взаимодействието между държавната политика и предприемаческата активност;
- доказването на основната изследователска теза за двупосочно влияние между стопанската политика и предприемачеството.

В научно-приложен аспект резултатите могат да се използват за:

- приложение на разработения модел при изграждане на политики за стимулиране на предприемачеството;
- използване на резултатите в обучение, подготовка на анализи и предоставяне на консултации.

Методологията на изследването е оригинална и интердисциплинарна, като обединява подходи от икономиката, политологията, управлението, историята и социалната психология.

Осъществена е комбинацията между качествени и количествени анализи, както и интегрирането на различни равнища на изследване (мета-, макро- и микрониво). Това позволява постигане на пълна и многопластова картина на изследвания феномен.

Наред с това могат да се открият и някои ограничения:

- наличието на ограничена или фрагментирана историческа информация, особено относно мотивите за приемани политически решения;
- субективният елемент при интерпретацията, произтичащ от използването на комплексни и частично философски методологични подходи;
- езикови, териториални и хронологични ограничения, които са ясно посочени от автора.

Като цяло методологията е адекватна на поставената научна задача, но изисква внимателна интерпретация на резултатите.

Изследователските задачи са изпълнени последователно като е:

- осъществен анализ на съществуващи подходи за анализ на стопанската политика;
- разработен собствен модел за анализ на тази политика;
- осъществена емпирично приложение на модела.

Налице е логическа свързаност между цел, задачи, хипотеза и получени резултати, което свидетелства за висока степен на научна обоснованост и завършеност на изследването.

Всичко това допринася за поставената основна цел – да се докаже приложимостта на предприемаческия подход за анализ на българската стопанска политика и взаимното влияние между политика и предприемачество – да се счита за постигната в значителна степен.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Приносите в такова обширно като период на изследване, оригинално по замисъла си и богато като съдържание изследване са мащабни и ще оказват въздействие при бъдещи разработки по темата. Те са напълно относими към изискванията за присъждане на научната степен „доктор на науките“.

Най-значимият научен принос е предлагането и детайлното описване на нов методологичен инструмент за изследване на стопанската политика – предприемаческия подход, който обхваща три равнища: мета-, макро- и

микропредприемачески. Тези равнища позволяват систематичен анализ на различни нива – от надсистемните философски идеи (мета), през системните държавни рамки (макро), до индивидуалните предприемачески практики (микро).

Авторът прави сериозен принос, като доказва ограниченията на досегашните подходи. Установено е, че историческият подход често страда от субективност при интерпретацията на фактите, политологичният е обременен с релативност, а икономическият е ограничен от липсата на универсална икономическа теория. Този мета-анализ обосновава необходимостта от разработване на предприемачески подход.

Чрез микропредприемаческия подход са изведени устойчиви личностни и поведенчески характеристики, които не се променят радикално през различните обществени строеве. Очертаният архетип – умерена склонност към риск, хладна пресметливост и висока приспособимост, съчетани със силна подозрителност към властите – представлява ценен принос към икономическата психология и социология в България.

Трудът успешно доказва, че успехите на българското предприемачество са преди всичко плод на индивидуалните усилия на предприемачите, а не на системна и последователна държавна подкрепа, която авторът определя като преобладаващо опортюнистична.

Като научно-приложни приноси могат да бъдат изведени следните:

- Представена е оригинална формула за управляемост на предприемачеството в макроаспект като функция от седем основни фактора.
- Разкриване на връзките и взаимодействието между стопанската политика и предприемаческата дейност, като са предложени механизми за тяхното „хомогенизиране“.
- Разработената методология на оценка може да се използва от анализатори, мениджъри и политици за диагностика на бизнес средата.
- Резултатите от изследването предлагат богата основа за разработване и обучение по нови лекционни курсове и учебни дисциплини като „Българска стопанска политика“ и „История на предприемачество“, които биха запълнили съществуващи празноти в подготовката на икономистите.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По темата на дисертационния труд докторантът е представил общо 21 публикации, които се разпростират в период от 24 години. От тях 11 са монографии, 3 са учебници и учени помагала и 7 са статии. Всички публикации с изключение на две са на български език. Една статия е публикувана на английски език и една на сръбски език. Само една статия е публикувана в чужбина и тя е в съавторство. Другите публикации са еднолично дело на докторанта.

Тези публикации валидират и разпространяват сред научната колегия част от резултатите от дисертационното изследване.

По време на подготовка на рецензията не съм получавал сведения за плагиатство или за някаква форма на нарушаване на авторски права по повод на съдържанието на дисертацията и представените публикации.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът в рамките на 41 страници, представен на български и английски език, е изготвен прецизно и отразява вярно структурата, съдържанието и основните изводи на дисертационния труд. Той предоставя ясна представа за постигнатите резултати и позволява бърз достъп до тях.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Интересната тема и оригиналният подход на автора повдигат много въпроси и коментари, част от които могат да бъдат формулирани като научна критика:

Първо, използваната периодизация на историческия период на изследването не е добре аргументирана. Мнението на автора, че с групирането през 20 (25 за последния етап) години на периода на изследване, се избягва политизирането на изследването, е твърде неясно. Стопанската политика е свързана с политическия цикъл и няма как да се избяга от това. Не е успял да избяга и авторът, които в четвърта част разделя изследвания период на 3 цикъла: от 1879 г. до 1944 г.; от 1946 г. до 1989 г. и след 1990 г.

Второ, не намирам за успешно приложението на метапредприемаческия подход, защото той стъпва на философска методология, която е

предназначена за изследване на друг обект. Поради това, според мен, получените резултати от неговото приложение са тривиални и нямат добавена стойност. Въпреки това приветствам такива опити, защото по този начин може да се обогатят използваните инструменти за оценка на стопанската политика.

Трето, разработените дескриптори при макроикономическия и микроикономическия подход имат нужда от обосновка. В текста се представя какво те представляват, но не и защо те са избрани.

Четвърто, при дискутиране на възможностите на икономическия подход за оценка на стопанската политика би било полезно в дискусията да се използва добре познатото разделение на икономическата теория на нормативна и позитивна.

Пето, предприемачеството в една страна с отворена икономика не представлява само национален феномен, защото се развива както от местни играчи, така и от чуждестранни инвеститори. Затова би било интересно да се оцени влиянието на стопанската политика върху тези два различни субекта.

Смятам, че дисертацията дава възможност, освен като монография, да се разработят и публикуват няколко студии в научни издания, за да се постигне по-широко разпространение на резултати сред научната общност.

8. Заключение

В обобщение на анализа на представения дисертационен труд моята оценка е, че той напълно отговаря на изискванията, поставени в ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Правилника за учебната дейност на УНСС, което ми дава основание да предложа на уважаемите членове на настоящото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“ по научна специалност Икономика и управление на Иван Цанов Цанов.

14.04.2026 г., София

Подпис: (п)

REVIEW

of the Dissertation for the Award of the Scientific Degree "Doctor of Sciences"

Reviewer:	Prof. Spartak Vasilev Keremidchiev, PhD (Economic Research Institute, Bulgarian Academy of Sciences)
Scientific Specialty:	Economics and Management
Candidate:	Ivan Tsanov Tsanov, Lead Researcher (R4), PhD
Dissertation Topic:	"Bulgarian Economic Policy in the Context of Entrepreneurship (1879 – 2024)"
Procedural Basis:	Participation in the scientific jury pursuant to Order No. 431/134.02.2026 issued by the Rector of UNWE.

1. Information Regarding the Candidate

The candidate, Ivan Tsanov Tsanov, has submitted his dissertation for review within the Department of Entrepreneurship at the Faculty of Business (UNWE), in accordance with Article 39 of the Regulations for the Application of the Law for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria. The formal opening of the defense procedure was established following the Decision of the Department Council (Protocol No. 3/23.01.2026) and the Decision of the Faculty Council (Protocol No. 6/27.01.2026).

Mr. Tsanov completed his higher education at Sofia University "St. Kliment Ohridski" (1983–1988), where he earned a Bachelor's degree in Philosophy and a Master's degree in Psychology. His academic career began as a research coordinator at the Research Institute of the Higher Institute of Economics "Karl Marx" (now UNWE) from 1988 to 1992. In 2009, he was awarded the educational and scientific degree of "Doctor" (PhD) in the specialty "Economics and Management" (Diploma No. 33381, issued by the Higher Attestation Commission).

His subsequent academic progression included a tenure at the European Higher School of Economics and Management (EHSEM) from 2013 to 2020, where he served as Dean of the Center for Innovative Management and was elected to the rank of Professor within that institution. Between 2022 and 2024, he taught at Plovdiv University "Paisii Hilendarski," and has held various lecturing positions at Sofia University, the University of Insurance and Finance (VUZF), and Varna Free University. Since 2024, he has served as a Lead Researcher (R4) at the Institute of Entrepreneurship (UNWE) and holds the position of Editor-in-Chief of the electronic scientific journal *Economic Management*.

2. General Characteristics of the Dissertation

The dissertation is a voluminous and comprehensive study, summarized by the following metrics: Total Volume: 410 pages (including 380 pages of main text); Structure: Introduction, four chapters, conclusion, and bibliography; Bibliography: 320 sources (188 in Cyrillic, 132 in Latin script); Visual Documentation: 28 tables and 8 figures.

The research is both timely and significant, addressing the evolution of Bulgarian economic policy through the lens of entrepreneurship throughout the history of the Third Bulgarian State (1879–2024). The author correctly identifies a vacuum in Bulgarian economic literature, which has historically lacked systematic analyses of economic policy through an entrepreneurial discourse. By adopting an interdisciplinary approach, the work successfully synthesizes perspectives from Economics, History, Philosophy, and Political Science.

3. Evaluation of Scientific and Applied Results

The reviewer identifies the following primary scientific results:

1. **Methodological Innovation:** The development and successful probation of an original entrepreneurial methodological approach for the analysis of economic policy.
2. **Longitudinal Historical Assessment:** A structured evaluation of Bulgarian economic policy over a 145-year period (1879–2024), revealing its evolutionary trajectory.
3. **Theoretical Synthesis:** The formulation of generalizations regarding the complex interaction between state-led policy and entrepreneurial dynamics.
4. **Thesis Proof:** Empirical validation of the two-way influence existing between economic policy and the entrepreneurial environment.

Applied Aspects: The practical utility of the research resides in its capacity to:

- Inform the design of state policies specifically tailored to stimulate entrepreneurial growth.
- Provide a diagnostic framework for professional consultancy, business environment analysis, and specialized management training.

4. Research Methodology and Limitations

The methodology is inherently interdisciplinary, merging tools from management, social psychology, and historical analysis. The research is structured across three distinct levels of analysis:

- **Meta-level:** Supra-systemic philosophical ideas and overarching concepts.
- **Macro-level:** Institutional environments and systemic state frameworks.
- **Micro-level:** Individual entrepreneurial behaviors and localized practices.

Identified Limitations:

- **Data Fragmentation:** Gaps in historical records, particularly concerning the internal motivations behind specific political decisions.
- **Subjectivity:** Potential for subjective interpretation arising from the complex, partially philosophical nature of the methodology.

- Scope Constraints: Explicit linguistic, territorial, and chronological boundaries inherent to the Bulgarian context.

5. Evaluation of Scientific and Applied Contributions

Scientific Contributions

The primary contribution of this work is the proposal of the "Entrepreneurial Approach" as a sophisticated methodological tool. The author justifies this framework by providing a rigorous critique of existing paradigms, noting that the historical approach often suffers from interpretative subjectivity, the political approach is burdened by relativity, and the economic approach is limited by the absence of a universal economic theory.

A major contribution to economic psychology is the identification of the "Micro-entrepreneurial Archetype." The study defines a stable personality profile for the Bulgarian entrepreneur that persists across different social systems, characterized by moderate risk propensity balanced by cool calculation, high adaptability to shifting environmental conditions, persistent suspicion toward state authorities.

The dissertation effectively demonstrates that successes in Bulgarian entrepreneurship have historically stemmed from individual resilience rather than consistent state support, which the author describes as "opportunistic."

Applied Contributions

- Governance Formula: An original formula for macro-level entrepreneurial manageability based on seven key factors.
- Alignment Mechanisms: The proposal of mechanisms for the "homogenization" (alignment) of state policy with the actual realities of entrepreneurial activity.
- Educational Foundation: The research provides the basis for two new proposed courses—"Bulgarian Economic Policy" and "History of Entrepreneurship"—designed to fill current gaps in economic education.

6. Evaluation of Publications and Abstract

The candidate's publication record comprises 21 works spanning 24 years, including 11 monographs, 3 textbooks, and 7 articles. While primarily published

in Bulgarian, the record includes international contributions in English and Serbian. The reviewer confirms the absence of plagiarism. The 41-page abstract accurately represents the dissertation's findings and structure.

7. Critical Remarks and Recommendations

The following points are noted for further scholarly consideration:

1. **Periodization Arguments:** The grouping of history into 20/25-year segments to avoid "politicization" is insufficiently justified, especially since the author returns to standard political cycles (1879–1944, 1946–1989, post-1990) in Chapter Four.
2. **Meta-entrepreneurial Approach:** The application of the "Meta" approach is less successful. Because the philosophical methodology employed was originally intended for a different object of study, the resulting conclusions in this section appear somewhat trivial and offer limited added value to the economic analysis.
3. **Descriptor Justification:** The specific descriptors used for the macro- and micro-level models require more explicit theoretical justification.
4. **Theory Application:** The analysis would benefit from a clearer distinction between normative and positive economic theory when evaluating state policy.
5. **Open Economy Realities:** The study should more distinctly account for foreign investors as actors separate from national entrepreneurs to better reflect Bulgaria's open economy.

I believe that the dissertation provides an opportunity, in addition to serving as a monograph, to develop and publish several studies in scientific publications in order to achieve wider dissemination of results among the scientific community.

8. Final Conclusion

The dissertation submitted by Ivan Tsanov Tsanov represents a significant and original scientific achievement. It fully complies with the requirements of the Law for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria (ZRASRB), the Regulations for its implementation, and the internal academic standards of the University of National and World Economy.

Based on the depth and quality of the research, I provide a definitive positive assessment. I recommend that the scientific jury award the scientific degree of "Doctor of Sciences" in the specialty "Economics and Management" to Ivan Tsanov Tsanov.

Date: April 14, 2026 City: Sofia

Signed:

Prof. Spartak Vasilev Keremidchiev, PhD